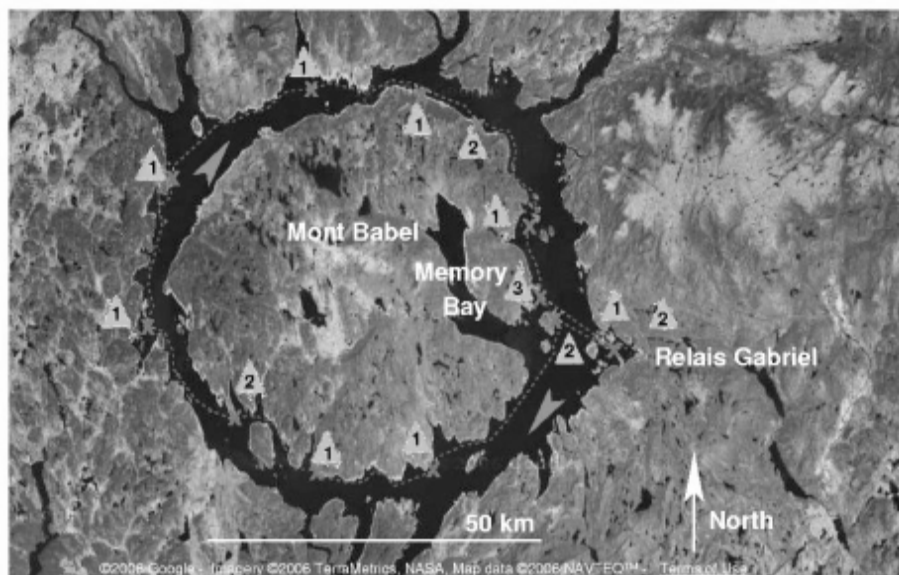

PER KANO EEN METEORINSLAG ROND

TEKST 7 FOTO'S: ROB RUTTEN

Asterix en Obelix en hun dappere strijdmakkers vrezen niets behalve het neerstorten van de hemel. Daar hoeven wij hier niet bang voor te zijn want dat is hier al gebeurd - 214 miljoen jaar geleden.

Waar zijn we? We peddelen in een vouwkano het enorme ringvormige Manicouagan inslagkratermeer in Quebec rond. We hebben drie weken om het 200 kilometer lange circuit af te leggen, met inbegrip van een dag of wat slecht weer uitzitten. In volstrekte eenzaamheid: we zullen geen andere mensen te zien krijgen en door niemand gezien worden.

Onze leenauto staat bij de enige toegang tot het meer, een bonkige afrit langs de weg van Quebec naar Labrador, op half vier met het ringmeer als klok. Er ligt een briefje achter de voorruit dat uitlegt wat die auto daar doet, wat wij doen, wanneer we denken terug te komen, en wie te bellen als we dat niet doen. In zo'n leegte zijn we niet bang dat hij gestolen wordt.

De dagen rijgen zich gelijkelijk aaneen. Ontbijt van havermout met gedroogd fruit, de nodige poederkoffie, kamp opbreken, de Klepper vouwboot volstouwen met de kampeerbagage en de etensvoorraden, 1-2 uur peddelen, koffiepauze, 1-2 uur peddelen, lunchstop met bouillon en roggebrood, 1-2 uur peddelen, namiddagpauze met een zuinige kroes wijn, 1-2 uur peddelen, uitladen en kamp inrichten, avondeten in de schemer. Of, als het te hard waait en regent (dat gaat veelal samen), de hele dag lezen in de tent.

Steeds maar in de rondte varen, al zie je de ronding nauwelijks. Dit meer is eindeloos en lijkt soms oeverloos. De ring heeft een diameter van 65 km en is

zelf gemiddeld 10 km breed, met diepe baaien aan weerszijden. Het meer oogt als een wijde zee met blauwe bergen voorbij de verre kust aan de overkant, vaak met kimheffing en luchtspiegelingen maar nog vaker schuilgaand achter weidse regengordijnen. En het meer gedraagt zich als een zee. Door de ringvorm zijn er altijd 40-50 km lange banen waarover wind en golven zich vervaarlijk opbouwen tot zware branding aan lager wal. Onderweg, ingepakt in regenpak en spatzeil, zijn we niet bang voor wind en golven maar het is wel zaak om de hoge oever te houden om brandingvrij aan te landen en uit de wind te kamperen. Hoewel, koken en eten doen we liever vol in de wind, op uitstekende kapen waar de Canadese "black fly" weggeblazen wordt. Met muskietengaas om het hoofd. De eerste dag verzuimden we dat, denkend dat het wel meeviel; twee dagen later had Rietje een opgeblazen Michelinmannetjeshoofd en ik pokdalige benen. De black fly dwarrelt net zo gestoord om je heen als Vlaamse mezekes of Schotse midges (knotjes zeggen wij Hollanders de Noren na) maar ze zijn wat groter en bijten harder, stevige happen uit ons lijf. Maar met hoofdnetjes, lange mouwen en broekspijpen zijn we ook daar niet bang voor.

Waar zijn we wel bang voor? Beren. Als een beer op zoek naar eten een klauw door onze dunhuidige vouwboot haalt worden we schipbreukeling in deze enorme eenzaamheid. Een berenklauw door onszelf is ook geen prettig vooruitzicht. We lopen met fluitjes om de hals en slapen met een spuitbus bearspray en een luide knijpclexon tussen ons in. En kamperen waar het maar kan op kleine eilandjes in plaats van op het hoofdeiland of de buitenringkust. Voor het geval dat het toch verkeerd gaat hebben we voor veel dollars een satelliettelefoon gehuurd; zonodig bellen we de Mounties per watervliegtuig. Maar uiteindelijk zullen we niets van beren merken.

Zelfs geen eland, ondanks hoefafdrukken op veel stranden.

Slecht weer uitzitten doen we de tweede dag al, na de eerste oversteek over 6 kilometer open water naar een groot eiland een paar kilometer voor het nagenoeg cirkelvormige centrale eiland van 50 km doorsnee, "Isle Ren'e Levasseur", dat de binnenschijf van de ring vormt. Op de derde dag blaast de wind stevig uit het noorden en besluiten we met de klok mee rond te gaan. Die

dag spuiten we vooruit, 30 kilometer golven rijden naar en langs Ren'e Levasseur tot een kampplek op half zes op de wijzerplaat, een prachtig strand met fraai gedrapeerde dode bomen waartussen een beekje uit het bos te voorschijn komt en met een hoge zandbank tussen struiken als beschutte tentplek. De dagen daarna knokken we ons langs de zuidkust in aanhoudende noordenwind met vervaarlijke stortbuien en hagelbuien van opzij en tot vervelens toe fraaie regenbogen boven het meer. Dan, na weer een dag te harde tegenwind uitzitten, wordt het weer zoals we het ons wensen: een westcirculatie, eerst nog vlagerig met stevige onweersbuien maar na een paar dagen overgaand in een rustige zonnige westenwind die ons rond driekwart van de cirkel duwt. Pas op het eind moeten we weer drie dagen slecht weer uitzitten. De boeken hebben we dan allemaal uit; alleen de vogelgids resteert als lectuur.

Het vreemdste aan deze grootse en mooie wildernis is misschien nog wel dat hij zo natuurlijk oogt. De strandjes waar we op aanleggen zijn volmaakt ongerept;

pas na twee weken vinden we een stukje aangespoeld plastic. Op de waterlijn begint al wat struikgewas (elzen en wilgen) maar hogerop zijn er vaak nog mooie open zandbanken voor de tent. Nog hoger, een meter of acht boven het meer, begint een ondoordringbaar maagdelijk oerbos van pijnbomen en berken. Subarctische vegetatie en landschap zoals in Lapland. Het klimaat past daarbij; het meer raakt pas in juni ijsvrij en begint in september al weer te bevriezen. Maar de zon staat er precies zo hoog als in Nederland; qua breedtegraad strekt het meer zich uit van Gent tot Rotterdam. Het water is nu in augustus warm genoeg om te zwemmen.

Maar net onder de bosrand ligt overal rondom het meer een hoog opgestapelde wal van dode bomen, allemaal ruim dertig jaar oud. Ze illustreren dat het hele meer kunstmatig is, onder water gezet door een gigantische stuwdam 60 km zuidelijker. Dit is de Manic-5, gebouwd van 1960 tot 1970 op wat toen de grootste bouwplaats van Noord-Amerika was. In totaal werkten er 13.000 mensen om een dam van ruim 200 m hoog en 1,3 km lang te produceren (en tussendoor ook nog 400 kinderen). De dam zette een gebied van 2000 km²

onder water, het midden tussen de provincies Utrecht en Drenthe. Er werd van tevoren geen bos gekapt; de talloze toen opgedreven bomen omringen nu het ringmeer op de toenmalige hoogwaterlijn. De waterhoogte blijft daar al decennia ruim onder en fluctueert jaarlijks maar enkele

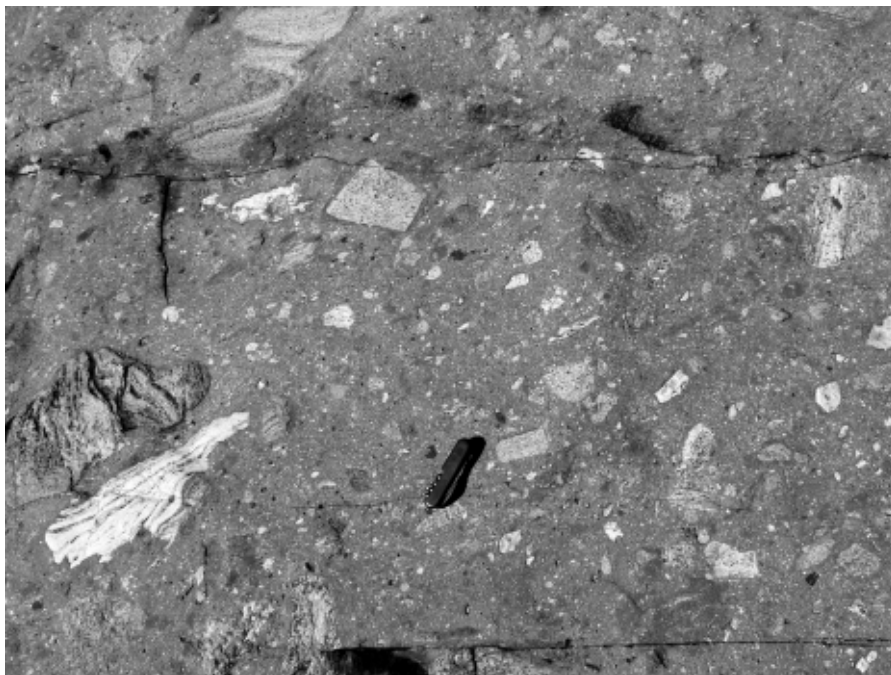
meters zodat struikbegroeiing de oevers bijna overal een natuurlijk aanzien geeft. Wij treffen een relatief vol meer met water tot aan de struiken.

Vanwaar de ringvorm? Op foto's vanuit de ruimte valt die onmiddellijk op. Als een Marsmannetje zijn telescoop op de aarde richt is dit "Oog van Quebec" vast het eerste dat hem als kunstmatig opvalt. Maar de ring zelf is geen mensenwerk. Hij is het gevolg van het instorten van de hemel 214 miljoen jaar geleden: de inslag van een forse planetoïde in het toenmalige Panagaea, het supercontinent voor de Atlantische splijting op het einde van het Trias. Dinosauriers waren er al maar of er ook al zoogdieren bestonden is de vraag. In elk geval niet op deze plek na de inslag!

De inslaande planetoïde mat zo'n vijf kilometer. De vuurbol reikte tot het hedendaagse New York en de rotsbodem smolt over 60 km doorsnee tot wel 9 km diep. Brokstukken hardere rots uit de diepste lagen dreven als krenten in de hete brei die pas na duizenden jaren weer was afgekoeld. Er resteerde een harde plak gesmolten-rots-met-krenten. In de vele ijstijden erna schraapte het landijs een volle kilometer van Quebec af, bijna overal tot op de pre-Cambrische rots er onder, maar van de harde smeltplak bleef een hoge Triassische bobbel over.

Dat is nu het Isle Ren'e Levasseur, ook 2000 km² groot. De oorspronkelijke kraterwand lag veel verder, op een geschatte diameter van 100 km, en is geheel

smeltbreccia - “gesmolten-rots-met-krenten”

verdwenen, maar rondom de smeltzone was de rots bij de inslag in een brede zone versplinterd en die ring is naderhand door het landijs uitgegraven en afgevoerd. En in 1970 kunstmatig door Manic-5 onder water gezet. Kortom, deze prachtige wildernis is uniek: het gecombineerde resultaat van een enorme kosmische inslag, de aardse ijstijden, en grootschalig menselijk ingrijpen.

Wat zie je hiervan als je het ringmeer rondpeddelt? Alleen door het voortdurend bekijken van de satellietfoto's van Google die we voor de navigatie gebruiken weten we dat het meer zich steeds rechtsom rond de verre horizon kromt. Op de foto's meten we onze dagelijkse voortgang niet in kilometers maar in hoekmaat als uren op de wijzerplaat, maar al varende koersen we gewoon rechtuit. Alleen als je het weet zie je dat je in de verre verte rechtsaf om de bocht nog verder kan. Wel schuiven gedurende de drie weken zonsopkomst en zonsondergang gestaag langs de horizon rondom. Verstandelijk weten we dat we in een kringetje varen, maar het oogt niet zo.

Verstandelijk weten we ook dat we een gigantische inslagkrater rondpeddelen. Daarvoor zijn we hier juist; we volvaren een langstaand plan, een droom sinds ik de ring jaren geleden in een schoolatlas ontdekte. Maar het meer oogt niet als krater en in de hemel erboven zien we alleen maar regenbogen en een enkele vliegtuigstreep, geen aanstormende komeet. Maar als je uitstapt op de door ijs gladgepolijste klippen langs het centrale eiland zie je het meteen.

De klippen zijn van glasachtige gesmolten rots, ingelegd met brokken en brokjes kwarts en graniet in allerlei grootte: de krenten in de steenpap. De mooiste smeltbreccia op aarde. Hier is overduidelijk iets heel heftigs gebeurd. Asterix en Obelix hadden het neerstorten van de hemel hier niet overleefd.

INFORMATIE

Details van de tocht en onze uitrusting en een fotoselectie staan op:

http://www.astro.uu.nl/~rutten/Manicouagan_2006.html. Het Manicouagan Reservoir is per auto bereikbaar bij de truckstop Relais Gabriel aan de weg van Quebec naar Labrador. In de buurt verhuurt een outfitter (Pourvoirie Boréal 51, <http://etellier.phpwebhosting.com/luc/boreal.html>) per boot bereikbare cabins voor trofeebeluste hengelaars. De rest van het meer vergt een expeditie-uitrusting en ervaring met wilderniskamperen en met kanovaren op zee. De rondtocht vergt twee weken plus minstens een week reserve voor slecht weer, maar de enorme zijbaaien en de geologisch spectaculaire diepe baai in het hoofdeiland noden tot veel langer verblijf. Beren hebben wij niet gezien maar zijn er wel. Andere mensen zagen we ook niet maar wel enkele verlaten jagershutten op de oevers. Recent is er voor driekwart van Isle Ren'e Levasseur een kapvergunning afgegeven; een grote papierindustrie is begonnen het maagdelijke oerbos in Wc-papier om te zetten.